

Comparing the Results of Logistic Regression Model and Classification and Regression Tree Analysis in Determining Prognostic Factors for Coronary Artery Disease in Mashhad, Iran

Zahra Bami¹,
Nasser Behnampour²,
Bahram Sadeghpour Gildeh³,
Majid Ghayour Mobarhan⁴,
Habibollah Esmaily⁵

¹ MSc Student in Biostatistics, Faculty of Health, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

² Assistant Professor, Department of Biostatistics and Epidemiology, Faculty of Health, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Iran

³ Professor, Department of Statistics, Faculty of Mathematical Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

⁴ Professor, Department of Nutrition, School of Medicine, Metabolic Syndrome Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran

⁵ Professor, Department of Epidemiology and Biostatistics, School of Health, Neonatal Research Center, Mashhad University of Medical Sciences Mashhad, Iran

(Received April 27, 2020 ; Accepted January 12, 2021)

Abstract

Background and purpose: Understanding of the risk factors for cardiovascular artery disease, which is the leading cause of death worldwide, can lead to essential changes in its etiology, prevalence, and treatment. The aim of this study was to compare the results of logistic regression model and Classification and Regression Tree Analysis (CART) in determining the prognostic factors for coronary artery disease in people living in Mashhad, Iran.

Materials and methods: The present case-control study used the cohort data of Mashhad stroke and heart atherosclerotic disorder (MASHAD STUDY), 2009. The prognostic factors for coronary artery disease were determined by CART and Logistic regression models using R and Stata 14. Then, the efficiency of the models was compared by computing the area under the performance characteristic curve (AUC). All patients with coronary artery disease were considered as the case and for each case, three controls were selected.

Results: According to Logistic model, prognostic factors for coronary artery disease included age, history of myocardial infarction, diabetes, history of hyperlipidemia, and family history of heart disease (father and brother). The CART algorithm showed age, history of myocardial infarction, history of hypertension, depression, physical activity level, and body mass index as prognostic factors for coronary artery disease in people in Mashhad.

Conclusion: Myocardial infarction and age were common prognostic factors for coronary artery disease according to the models applied. According to the efficiency of logistics model, binary multiple logistic regression model is suggested to be used in identifying the factors affecting coronary artery disease, if there is no interaction between the predictors.

Keywords: CART algorithm, Logistic regression, coronary artery disease, MASHAD STUDY

J Mazandaran Univ Med Sci 2021; 31 (195): 1-11 (Persian).

* Corresponding Author: Nasser Behnampour - Faculty of Health, Golestan University of Medical Sciences, Gorgan, Golestan, Iran (E-mail: behnampour@goums.ac.ir)

مقایسه نتایج مدل رگرسیون لجستیک و الگوریتم CART در تعیین عوامل پیش آگهی دهنده ابتلا به بیماری عروق کرونر در شهر مشهد

زهرا بامی^۱

ناصر بهنام پور^۲

بهرام صادق پورگیلده^۳

مجید غیورمهرن^۴

حبیب ا...اسماعیلی^۵

چکیده

سابقه و هدف: درک عوامل خطر بیماری‌های قلبی-عروقی که مهم‌ترین علت مرگ در تمام دنیا است، می‌تواند تغییرات مهمی در روش‌های پیشگیری، اتیولوژی و درمان آن ایجاد نماید. هدف این مطالعه مقایسه عملکرد دو مدل رگرسیون لجستیک و الگوریتم CART در تعیین عوامل پیش آگهی دهنده بر ابتلا به بیماری عروق کرونر در ساکنین شهر مشهد است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه مورد-شاهد از داده‌های مطالعه کوهسورت (MASHAD STUDY: Mashhad Stroke and Heart Atherosclerotic Disorder) که در سال ۲۰۰۹، انجام شده بود، استفاده و عوامل پیش آگهی دهنده بر ابتلا به بیماری عروق کرونر با دو مدل رگرسیون لجستیک و الگوریتم CART، با نرم‌افزارهای ۱۴ Stata و R تعیین شد. کارایی دو مدل با سطح زیر منحنی مشخصه عملکرد (AUC) مقایسه شد. تمامی افراد مبتلا به بیماری عروق کرونر به عنوان مورد و به ازای هر مورد، سه شاهد در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: رگرسیون لجستیک نشان داد سابقه سکته قلبی، ابتلا به دیابت، سابقه ابتلا به چربی خون، سن و سابقه بیماری عروق کرونر در پدر و برادر از عوامل پیش آگهی دهنده بر ابتلا به بیماری عروق کرونر در مشهد هستند. الگوریتم CART نیز، سن بالا، سابقه سکته قلبی، سابقه فشارخون، افسردگی، سطح فعالیت شبانه‌روزی و شاخص توده بدنی را به عنوان عوامل پیش آگهی دهنده تعیین کرد.

استنتاج: عوامل پیش آگهی دهنده مشترک حاصل از دو مدل، سابقه سکته قلبی و سن بود. با توجه به کارایی بهتر مدل لجستیک، می‌توان پیشنهاد کرد در صورت عدم وجود اثر متقابل در متغیرهای پیش بین، برای شناسایی عوامل موثر بر ابتلا به بیماری عروق کرونر از مدل رگرسیون لجستیک چندگانه باینری استفاده شود.

واژه های کلیدی: الگوریتم CART، رگرسیون لجستیک، بیماری عروق کرونر، MASHAD STUDY

مقدمه

قسمت‌های بدن از قبیل ذهن، کلیه و غیره اثر خواهد گذاشت (۱). بیماری‌های قلبی-عروقی مهم‌ترین عامل

زندگی انسان‌ها وابسته به عملکرد مناسب قلب است و اگر عملکرد قلب مناسب نباشد، روی سایر

E-mail: behnampour@goums.ac.ir

مؤلف مسئول: ناصر بهنام پور - گرگان: دانشگاه علوم پزشکی گلستان، دانشکده بهداشت

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

۲. استادیار، گروه آمار زیستی و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران

۳. استاد، گروه آمار ریاضی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۴. استاد، گروه تغذیه، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات سندرم متابولیک، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

۵. استاد، گروه آمار زیستی و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، مرکز تحقیقات نوزادان، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

© تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۲/۸ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۹/۲/۱۰ تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۱۰/۲۳

مواد و روش ها

داده‌ای این تحقیق مورد - شاهدهی، حاصل مطالعه کوهورتی است که تحت عنوان MASHHAD-STUD نام‌گذاری و در سال ۲۰۰۹ در شهر مشهد آغاز و در سال ۲۰۱۶ با ویزیت همه افرادی که مشکوک به بیماری عروق کرونر بوده‌اند، پایان یافت. در مطالعه کوهورت مورد نظر در مجموع ۱۱۰۰۰ نفر ثبت نام کردند. پس از بررسی شرایط افراد بر اساس معیارهای ورود به مطالعه، تعداد ۹۷۶۱ نفر سالم تشخیص داده شده و در مطالعه باقی ماندند. سپس اطلاعات جمعیت شناختی، اندازه‌گیری‌های تن‌سنجی، داده‌های شیوه زندگی شامل عادات مصرف سیگار، سطح تحصیلات، پرسشنامه اضطراب بک (Beck Anxiety Inventory)، پرسشنامه افسردگی بک (Beck Depression Inventory) و همچنین پرسشنامه مربوط به عوامل موثر بر ابتلا به بیماری عروق کرونر برای این افراد، جمع‌آوری شد.

همه افراد باقی مانده در طرح، برای بررسی وضعیت قلب و عروق تحت کنترل قرار گرفتند. دو بار طی سال‌های ۲۰۱۴-۲۰۱۱ از طریق تلفن و یک بار در فاصله زمانی ۲۰۱۶-۲۰۱۵ پی‌گیری شدند. در این مرحله، از ۷۶۸ فردی که نشانه‌های Cardiovascular Disease (CVD) را به صورت خوداظهاری گزارش نمودند درخواست شد که با همراه داشتن اسناد پزشکی، در معاینه پزشکی شرکت کنند. پس از انجام معاینات لازم، تنها برای ۲۳۵ نفر از آن‌ها بیماری عروق کرونر مورد تایید قرار گرفت (۸). لذا در این مطالعه، حجم گروه بیمار شامل تمامی ۲۳۵ نفری است که در مطالعه پیشگفت بیماری عروق کرونر مورد تایید قرار گرفته بود و به ازای هر بیمار، سه نفر به صورت تصادفی از بین ۹۴۸۲ فرد سالم که دارای اطلاعات ثبتی کامل بودند، انتخاب شد.

متغیرهای مورد بررسی

متغیرهای جنسیت، سن، مدرک تحصیلی، وضعیت شغلی، وضعیت تاهل، میزان فعالیت در شبانه روز، اندازه

مرگ و میر در دنیا می‌باشند. در سال ۲۰۱۷ سازمان جهانی بهداشت اعلام کرد سالانه در دنیا ۱۲ میلیون مرگ بر اثر بیماری‌های قلبی رخ می‌دهد. بیش‌ترین علت مرگ و میر در ایران (۳۸ درصد) ناشی از ابتلا به بیماری قلبی و عروقی است و این میزان مرگ بر اثر بیماری قلبی رقم بسیار بالایی محسوب می‌شود (۲). رشد چشمگیر این بیماری و اثرات و عوارض آن و هزینه‌های بالایی که بر جامعه وارد می‌کند، باعث شده است که نظام سلامت در پی اجرای برنامه‌هایی برای پیشگیری، شناسایی زود هنگام و درمان موثر آن باشد (۳).

از طرف دیگر، حجم داده‌های پزشکی روزبه‌روز در حال افزایش است و پزشکان معمولاً اطلاعات ارزشمندی را در خصوص بیماری‌ها و ارتباط آن‌ها با دیگر عوامل ایجادکننده بیماری‌ها به دست می‌آورند (۴). اما این مجموعه داده‌های خام به خودی خود ارزشی ندارند و برای معنی بخشیدن به این داده‌ها باید آن‌ها را تحلیل و تبدیل به اطلاعات بهتر کرد (۵). با توجه به شیوع بیماری‌های قلبی - عروقی در سراسر جهان، استفاده از روش‌های جدید در تحقیقات زیست پزشکی بسیار مورد توجه قرار گرفته است. داده‌کاوی ابزاری است که برای حصول به چنین دانشی ما را یاری می‌کند. یکی از زمینه‌های پرکاربرد داده‌کاوی در علم پزشکی، استفاده از تکنیک‌هایی برای ایجاد مدل‌های پیشگویی‌کننده، جهت شناسایی افراد در معرض خطر برای کاهش عوارض ناشی از بیماری است (۶). در چند سال اخیر، درخت تصمیم و الگوریتم‌های متنوع آن، در مطالعات پزشکی مورد استفاده قرار گرفته است (۷). از آنجا که هدف این مطالعه شناسایی عوامل موثر در ایجاد بیماری است و مدل رگرسیون لجستیک برای چنین اهدافی کاربرد دارد، عوامل پیش‌آگهی‌دهنده بیماری بر اساس مدل رگرسیون لجستیک و الگوریتم CART شناسایی و کارایی دو روش بر اساس سطح زیر منحنی مشخصه عملکرد مقایسه شده است.

آموزشی (Train Dataset) و داده آزمایشی (Test Dataset) تقسیم می‌شوند. مجموعه داده‌های آموزشی برای ساختن مدل و مجموعه داده‌های آزمایشی برای اعتبارسنجی و محاسبه دقت مدل ساخته شده، استفاده می‌شود (۱۰). برای تقسیم‌بندی، روش‌های مختلفی وجود دارد و دو روش Hold-out و K-fold Cross-validation از مهم‌ترین آن‌ها می‌باشد. در روش اول نسبت تقسیم مجموعه داده آزمایشی و داده آموزشی ۳۰ به ۷۰ است. در روش دوم کل مجموعه داده به ۵ یا ۱۰ یا k قسمت تقسیم می‌شود. یک قسمت برای مجموعه آزمایش و 1-K قسمت دیگر برای مجموعه آموزش مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۱).

الگوریتم CART

این روش که موجب تشکیل یک درخت تصمیم با تقسیمات دوتایی می‌شود توسط Breiman و همکاران در سال ۱۹۸۴ به‌طور کامل معرفی شد. این روش برای متغیرهای مستقل کمی طراحی شده است ولی قابل تعمیم و استفاده برای هر نوع متغیری می‌باشد (۱۱). در مدل CART هرس کردن درخت‌رده‌بندی بر اساس هزینه پیچیدگی (Cost-Complexity) انجام شده و دقت درخت معرفی شده به کمک نمونه آزمون بررسی می‌شود (۱۰). در پکیج Rattle از این معیار برای هرس کردن درخت استفاده می‌شود. روش تقسیم داده‌های آزمایشی و آموزشی در آن، 10-fold crossvalidation است (۹). بسته به نوع متغیر هدف، چندین اندازه ناخالصی (Impurity) برای پیدا کردن تقسیم‌گر در مدل CART وجود دارد. اگر متغیر هدف طبقه‌ای باشد شاخص جینی (Gini index) استفاده می‌شود. اگر متغیر هدف پیوسته باشد می‌توان روش کم‌ترین مربعات خطا (LSD) یا کم‌ترین قدر مطلق خطا (LAD) را استفاده کرد (۱۲). رگرسیون لجستیک: اگر متغیر پاسخ دو حالتی باشد، برای مدل‌سازی رابطه بین این متغیر و متغیرهای پیش‌بین می‌توان از رگرسیون لجستیک باینری استفاده

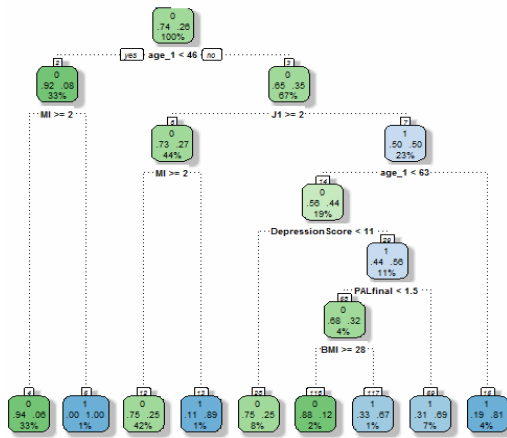
دور کمر به دور باسن، نمره اضطراب، نمره افسردگی، سطح کلسترول، سطح HDL، سطح LDL، سطح تری‌گلیسیرید، ابتلا به دیابت در حال حاضر، سابقه ابتلا به بیماری عروق کرونر در پدر، مادر، برادر، خواهر، سابقه ابتلا به فشارخون، پر فشاری خون، سابقه ابتلا به دیابت، افزایش چربی خون، سابقه پوکی استخوان، تغییر رژیم غذایی، سابقه سکته قلبی، مصرف سیگار، کاهش وزن در سه ماهه اخیر، شاخص توده بدنی، سابقه شکستگی استخوان به عنوان عوامل پیش‌بینی‌کننده بیماری عروق کرونر وارد مدل شد. پس از Merge کردن، داده‌ها، برای الگوریتم CART از پکیج RATTLE نرم افزار R3.5.3 استفاده شد (۹). همچنین متغیرهای مورد نظر با استفاده از مدل رگرسیون لجستیک نیز تجزیه و تحلیل شد. به منظور بررسی اثر هم‌زمان متغیرها و تعدیل اثر متغیرهای مخدوش‌کننده، رگرسیون لجستیک چندگانه در حضور همه متغیرها و به روش backward-selection در نرم‌افزار Stata 14 اجرا و نتایج بر اساس نسبت خطر تعدیل شده گزارش شد. همچنین سطح زیر منحنی مشخصه عملکرد برای سنجش میزان قدرت و دقت مدل محاسبه شد.

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده کاوی

داده کاوی بدون داشتن فرضیه اولیه به کاوش و تحلیل داده‌ها می‌پردازد. روابط در داده کاوی معمولاً به صورت الگوها و مدل‌هایی از قبیل معادلات رگرسیونی، سری‌های زمانی، خوشه‌ها، رده‌بندی‌ها و گراف‌ها ارائه می‌شود. فرایند داده کاوی را می‌توان به سه مرحله، آماده‌سازی داده‌ها، یادگیری مدل و ارزیابی و تفسیر مدل تقسیم نمود. روش پیش‌بینانه از متداول‌ترین روش‌های یادگیری مدل در داده کاوی است. روش‌های طبقه‌بندی، رگرسیون و تشخیص انحراف و برخی از روش‌های دیگر یادگیری مدل، ماهیت پیش‌بینانه دارند (۱۰). در روش طبقه‌بندی مجموعه داده اولیه به دو مجموعه داده

درختی، کامل بوده است. در این مطالعه حجم نمونه شاهد سه برابر مورد بوده است، لذا در ابتدای مطالعه افراد شاهد ۰/۷۵ و افراد مورد ۰/۲۵ کل نمونه را تشکیل داده بودند، اما به دلیل عدم کامل بودن بعضی صفات برای نمونه ها، این نسبت در خروجی CART به ۰/۷۶ و ۰/۲۴ تغییر کرده است (تصویر شماره ۱).

تصویر شماره ۱: الگوریتم CART

نتایج حاصل از درخت رده بندی نشان می دهد که از میان تمام متغیرهای مورد بررسی، سن به عنوان مهم ترین عامل پیش بینی کننده ابتلا به بیماری عروق کرونر شناسایی و در ریشه قرار گرفته است. نقطه برش مدل برای سن ۴۶ سال می باشد. ۳۳ درصد افراد مورد بررسی کم تر از ۴۶ سال داشته اند، که در این افراد، نسبت شاهد ۰/۹۲ و مورد ۰/۰۸ بوده است، لذا می توان نتیجه گرفت که در سن کم تر از ۴۶ سالگی خطر ابتلا به بیماری عروق کرونر کم تر است. مدل نشان می دهد که در افراد زیر ۴۶ سال، سابقه سکنه قلبی (MI) مهم بوده است، چون بلافاصله بعد از سن در مدل نمایان شده است. اگر این افراد سابقه سکنه قلبی نداشته اند ($MI < 2$)، نسبت شاهد ۰/۹۴ و مورد ۰/۰۶ بوده است، اما اگر سابقه سکنه قلبی داشته اند ($MI \geq 2$)، نسبت شاهد ۰/۰ و مورد ۱/۰۰ بوده است. یعنی تمام کسانی که کم تر از ۴۶ ساله بوده و سابقه سکنه قلبی داشته اند در گروه مورد قرار

کرد. در مدل رگرسیون لجستیک باینری، تابع ربط لوجیت زیر مورد استفاده قرار می گیرد:

$$\log \text{it}(\pi) = \log\left(\frac{\pi}{1-\pi}\right) = \log \pi - \log(1-\pi)$$

مدل رگرسیون لجستیک چندگانه (Multiple logistic regression model)، توانایی مدل بندی بین متغیر پاسخ دوحالتی و چندین متغیر پیش بین را دارد (۱۳).

یافته ها

از ۹۴۰ فرد مورد مطالعه، ۳۹۳ (۴۱/۸ درصد) مرد و ۵۴۷ (۵۸/۲ درصد) زن بودند. محدوده سن افراد ۷۱-۳۳ سال بود. ۸۸۲ نفر (۹۳/۸ درصد) از آن ها متأهل، ۲ نفر (۰/۲ درصد) مجرد، ۵۶ نفر (۶/۰ درصد) همسر از دست داده بودند (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی صفات جمعیت شناختی افراد مورد بررسی به تفکیک مورد و شاهد

صفحت معنی داری	تعداد (درصد)	گروه	صفات جمعیت شناختی
۰/۰۷۳*	(۵۳۲) ۱۲۵	مؤنث	بیمار
	(۴۶۸) ۱۱۰	مذکر	بیمار
	(۵۹۹) ۴۲۲	مؤنث	سالم
	(۴۰۱) ۲۸۳	مذکر	سالم
۰/۳۰۶**	(۹۱۹) ۲۱۶	متأهل	بیمار
	(۷۷) ۱۸	همسر از دست داده	بیمار
	(۰) ۰	مجرد	بیمار
	(۹۴۳) ۶۶۵	متأهل	سالم
۰/۰۰۳*	(۵۴) ۳۸	همسر از دست داده	سالم
	(۰) ۰	مجرد	سالم
	(۱۹۱) ۴۵	بیواد	سالم
	(۴۶۸) ۱۱۰	ابتدایی	سالم
۰/۰۰۳*	(۲۵) ۱۵۹	تادیم	سالم
	(۰) ۰	دانشگاهی و حوزوی	سالم
	(۱۳۴) ۹۴	بیواد	سالم
	(۳۶۹) ۲۷۴	ابتدایی	سالم
۰/۰۰۳*	(۳۵) ۲۴۹	تادیم	سالم
	(۱۲۳) ۸۶	دانشگاهی و حوزوی	سالم

* کای-دو ** آزمون دقیق فیشر

توضیح و تشریح الگوریتم CART و مقادیر حاصل از آن: ابتدا باید یادآور شد تعداد، احتمال و درصد های ذکر شده در شکل فوق، برای افرادی است که اطلاعات آن ها در مورد کلیه متغیرهای باقی مانده در مدل

شده است. این مقادیر بیانگر آن است که مدل رگرسیون لجستیک در این مطالعه نسبت به مدل CART کارایی بیش تری دارد.

جدول شماره ۲: عوامل پیش آگهی دهنده بر ابتلا به بیماری عروق کرونر بر اساس مدل رگرسیون لجستیک چندگانه

متغیر	OR	95% CI	سطح معنی داری
سابقه سکت قلبی	۵۰۴۷	۱۰۴۱-۲۴۴۷	<۰/۰۰۱
دیابت	۲/۹۸۴	۱/۳۰۷-۲/۸۶۶	۰/۰۰۹
افرادی که برادرشان بیماری عروق کرونر دارند	۲/۶۸۹	۱/۵۱۶-۴/۷۶۹	<۰/۰۰۱
افرادی که پدرشان بیماری عروق کرونر دارند	۱/۷۵۰	۱/۰۷۵-۲/۸۶۶	۰/۰۲۴
سابقه افزایش چربی خون	۱/۶۶۱	۱/۰۷۵-۲/۵۶۶	۰/۰۲۲
سن	۱/۰۷۹	۱/۰۴۹-۱/۱۱۰	<۰/۰۰۱

جدول شماره ۳: مقایسه سطح زیر منحنی عملکرد مدل رگرسیون لجستیک و الگوریتم CART

نام مدل	مساحت سطح زیر منحنی مشخصه عملکرد
رگرسیون لجستیک	۰/۸۲۸
الگوریتم CART	۰/۸۳۰

بحث

در این مطالعه مدل درخت رده‌بندی با الگوریتم CART و رگرسیون لجستیک چندگانه برای شناسایی عوامل پیش آگهی دهنده ابتلا به بیماری عروق کرونر استفاده شد. در هر دو مدل کلیه متغیرهای بیان شده در بخش روش بررسی وارد مدل شده و از میان آن‌ها بر اساس اجرای مدل CART، به ترتیب عوامل سن، سابقه افزایش فشارخون، سابقه سکت قلبی، نمره افسردگی، میزان فعالیت فرد در شبانه روز و شاخص توده بدنی و بر اساس مدل رگرسیون لجستیک چندگانه سابقه سکت قلبی، دیابت، وجود بیماری عروق کرونر در برادر و پدر، سابقه افزایش چربی خون و سن به عنوان مهم‌ترین عوامل پیش آگهی دهنده ابتلا به بیماری عروق کرونر معرفی شدند. این نتایج هم‌سو با دیگر تحقیقات انجام شده در جهان می‌باشد، به‌عنوان مثال، Karaolis و همکاران (۲۰۱۰) در پژوهشی تحت عنوان "ارزیابی خطر وقوع عروق کرونر قلب براساس داده‌کاوی" با بررسی متغیرهای سن، جنس، استعمال سیگار، فشارخون سیستولیک، سابقه خانوادگی CHD، سابقه فشارخون و

گرفته‌اند. معنی آن این است که چنین افرادی به شدت در خطر ابتلا به بیماری عروق کرونر هستند. همچنین ۶۷ درصد افراد مورد بررسی در گروه سنی بزرگ‌تر یا مساوی ۴۶ قرار داشته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که در این افراد سابقه فشارخون (J1) مهم بوده است، چون بلافاصله بعد از سن در مدل نمایان شده است، اگر این افراد سابقه فشارخون داشته (J1 >= 2) اما سن آن‌ها کم‌تر از ۶۳ سال باشد، نمره افسردگی اهمیت خواهد داشت و اگر نمره افسردگی این افراد بزرگ‌تر یا مساوی ۱۱ باشد، سطح فعالیت دارای اهمیت خواهد بود و اگر برای این افراد سطح فعالیتی بیش تر یا مساوی ۱/۵ باشد، نسبت شاهد از ۰/۷۶ اولیه به ۰/۳۱ کاهش و نسبت بیمار از ۰/۲۴ اولیه به ۰/۶۹ افزایش خواهد یافت، که بیان‌کننده افزایش خطر ابتلا به بیماری عروق کرونری می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از مدل رگرسیون لجستیک چندگانه نشان داد متغیرهای سابقه سکت قلبی، سابقه افزایش چربی خون، دیابت، سن و افرادی که پدر و برادرشان بیماری عروق کرونر دارند، از مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر ابتلا به بیماری عروق کرونر می‌باشد (جدول شماره ۲). در این مطالعه، اصلی‌ترین عامل شناسایی شده براساس مدل لجستیک چندگانه، سابقه سکت قلبی با (OR = ۵/۰۴۷) بوده است. همچنین دیابت (OR = ۲/۲۷)، سابقه بیماری قلبی در برادر (OR = ۱/۸۶۴)، سابقه بیماری قلبی در پدر (OR = ۱/۸۴۶)، سابقه افزایش چربی خون (OR = ۱/۸۱۰) و سن (OR = ۱/۰۶۵)، از دیگر عوامل پرخطر در ابتلا به بیماری عروق کرونر در مدل لجستیک می‌باشد.

در مدل رگرسیون لجستیک، برای صفات طبقه بندی شده، برای محاسبه OR، عدم ابتلا به عنوان سطح رفرنس در نظر گرفته شده است.

یکی از روش‌هایی که بر اساس آن می‌توان دو مدل را با یکدیگر مقایسه کرد استفاده از سطح زیر منحنی عملکرد است. بدین منظور مقادیر به‌دست آمده از سطح زیر منحنی مشخصه عملکرد دو مدل رگرسیون لجستیک و الگوریتم CART در جدول شماره ۳ ارائه

شاخص توده بدنی، کراتینین، کلسترول تام، تری گلیسرید، سابقه مصرف سیگار، سابقه فشارخون، سابقه دیابت، سابقه بیماری عروق کرونر با اجراء مدل شبکه عصبی مصنوعی، مقادیر حساسیت و ویژگی را به ترتیب ۰/۹۶ و ۱ به دست آوردند. مقایسه متغیرهای ورودی در مدل، بیان کننده آن است که در مطالعه حاضر عوامل سن، کلسترول تام، تری گلیسرید، سابقه فشارخون، سابقه دیابت، سابقه بیماری عروق کرونر جزء عوامل مشترک با مطالعه محمدپور و همکاران است. با توجه به آن که خروجی مدل شبکه عصبی فاقد متغیرهای شناسایی شده به عنوان عوامل خطر می باشد، لذا مقایسه مدل های درختی و لجستیک چندگانه با مدل شبکه عصبی مفید و کاربردی نمی باشد. اما اگر همه مدل ها ورودی یکسانی داشته باشند، مقایسه سطح زیر منحنی مشخصه عملکرد (AUC) می تواند در شناسایی مدل کارا تر منطقی و مفید باشد. با توجه به موضوعات بیان شده تنها به بیان مقدار سطح زیر منحنی مدل لجستیک و مقدار حساسیت و ویژگی مدل درختی می پردازیم. در این مطالعه سطح زیر منحنی مدل لجستیک ۰/۸۲۸ و برای الگوریتم CART، ۰/۷۳ بوده است (۱۶). صباغ گل (۲۰۱۷) در بررسی تشخیص بیماری عروق کرونر با استفاده از درخت تصمیم C4.5 و بر اساس ۱۳ عامل بیماری، سن، جنسیت، درد قفسه سینه، فشارخون در زمان استراحت، کلسترول، قند خون ناشتا، نتایج نوار قلب در حال استراحت، ماکزیم ضربان قلب، آئین ناشی از ورزش، افسردگی ایجاد شده St در هنگام تست ورزش، شیب قطعه St در زمان ورزش، تعداد رگ ها در فلورسکوپی، اسکن تالیوم و یک متغیر وابسته بنام وجود بیماری عروق کرونر نشان داد سطح بالای کلسترول، جنسیت، سن بالا، بالا بودن ماکزیم ضربان قلب، اسکن تالیوم بالاتر از ۳، نوار قلب غیرنرمال بیشترین تاثیر را در ابتلا به بیماری عروق کرونر داشته است. مقایسه متغیرهای ورودی در مدل، بیان کننده آن است که در مطالعه حاضر عوامل سن، کلسترول، فشار خون با مطالعه صباغ

دیابت، سطح کلسترول، تری گلیسرید و گلوکز به عنوان متغیر مستقل و نوع بیماری (انفارکتوس میوکاردا (MI)، مداخله عروق کرونر از راه پوست (PCI) و جراحی پیوند بای پس عروق کرونر (CABG) به عنوان متغیر وابسته با اجراء الگوریتم C4.5 بر روی مشاهدات، نشان داد عواملی چون سن، جنس، استعمال سیگار، فشارخون و کلسترول، عوامل خطر برای این بیماری می باشند. مقایسه متغیرهای ورودی در مدل، بیان کننده آن است که در مطالعه حاضر عوامل سن، سابقه فشار خون، سابقه خانوادگی CHD، دیابت، سطح کلسترول، تری گلیسرید با مطالعه Karaolis و همکاران مشترک بوده است، به طوری که عوامل خطر شناسایی شده مشترک دو مدل عبارت اند از: سن، فشارخون (۱۴). صالحی و همکاران (۲۰۱۸) در بررسی عوامل خطر زای بیماری عروق کرونر با استفاده از درخت تصمیم با مخاطره رقیب و بر اساس بر اساس ۱۴ فاکتور، جنسیت، سن، نمایه توده بدنی، مصرف فعلی سیگار، سابقه خانوادگی ابتلا به بیماری عروق کرونر، سابقه PCI قلبی، سابقه عمل جراحی پیوند بای پس عروق کرونر، وضعیت ابتلا به دیابت، سطح کراتینین سرم خون، میزان قند خون ناشتا، درصد کسر تخلیه بطن چپ، ابتلا به هایپرلیپیدمی، ابتلا به فشارخون بالا و نوع استنت های مورد استفاده، نشان داد چهار عامل قندخون، وضعیت دیابت، شاخص توده بدنی و سن بیشترین تاثیر را در بیماری عروق کرونر، داشته است. مقایسه متغیرهای ورودی در مدل، بیان کننده آن است که در مطالعه حاضر عوامل سن، سابقه خانوادگی ابتلا به بیماری عروق کرونر، وضعیت ابتلا به دیابت، ابتلا به هایپرلیپیدمی، ابتلا به فشارخون بالا، با مطالعه صالحی و همکاران مشترک بوده است، به طوری که عوامل خطر شناسایی شده مشترک دو مدل عبارت اند از: ابتلا به دیابت، سن، شاخص توده بدنی (۱۵).

محمدپور و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی تحت عنوان "کاربرد شبکه عصبی مصنوعی جهت ارزیابی بیماری عروق کرونری قلب" با بررسی متغیرهای سن،

دست چپ، درد دست راست، تعریق سرد، تنگی نفس، حالت تهوع، استفراغ، بی‌هوشی، تپش قلب، درد فوق‌المعدی، سابقه بیماری عروق کرونر، ورم اندام‌ها، خواب آلودگی، دلشوره، سردرد بیان کرد در مدل رگرسیون لجستیک به روش Enter متغیرهای درد شدید قفسه سینه، درد پشت، تعریق سرد، تنگی نفس، حالت تهوع و استفراغ، و در مدل درخت تصمیم بر اساس الگوریتم CHAID، تنگی نفس، تپش قلب، ورم اندام‌ها، تعریق سرد، درد سمت چپ قفسه سینه، درد شدید قفسه سینه، سن بیش‌ترین تاثیر را در بروز حمله حاد قلبی داشته است. مقایسه متغیرهای ورودی در مدل، بیان‌کننده آن است که در مطالعه حاضر عوامل سن، سابقه سکته قلبی، دیابت، فشار خون، چربی خون، سابقه بیماری عروق کرونر با مطالعه نشاطی و همکاران مشترک بوده است، به‌طوری‌که تنها عامل خطر شناسایی شده مشترک دو مدل عبارت است از: سن (۲۰).

Tsien و همکاران (۱۹۹۸) در پژوهشی تحت عنوان "استفاده از درخت تصمیم و رگرسیون لجستیک در تشخیص سکته قلبی" و بر اساس ۴۵ متغیر ورودی مانند سن، جنس، سابقه سکته قلبی در خانواده، درد سمت چپ قفسه سینه، درد سمت راست قفسه سینه، تنگی نفس،... و با برازش مدل رگرسیون لجستیک و الگوریتم C4.5 دریافت که درخت طبقه‌بندی با ۸۱ درصد صحت، عملکرد بهتری دارد، براساس شاخص FT متغیرهای مهم مدل عبارت است از: ارتفاع جدید St، موج Q، طول مدت، موج T، درد بازوی راست، سن، افسردگی St، ایسکمی قلبی، سابقه خانوادگی بیماری عروق کرونر، Crackles است. مقایسه متغیرهای ورودی در مدل، بیان‌کننده آن است که در مطالعه حاضر عوامل سن، سابقه سکته قلبی در خانواده با مطالعه Tsien و همکاران مشترک بوده است، به‌طوری‌که عوامل خطر شناسایی شده مشترک دو مدل عبارت است از: سن و سابقه بیماری عروق کرونر در خانواده (۲۱). صفدری و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی تحت عنوان «درخت تصمیم و شبکه عصبی

گل مشترک بوده است، به طوری که عامل خطر شناسایی شده مشترک دو مدل عبارت از: سن است (۶). Kurt و همکاران (۲۰۰۸) در پژوهشی تحت عنوان "مقایسه عملکرد رگرسیون لجستیک، درخت رده‌بندی، رگرسیون درختی، و شبکه عصبی بر پیش‌بینی بیماری عروق کرونر" پس از مقایسه عملکرد مدل‌ها، نشان داد مدل شبکه عصبی با صحت ۰/۷۸ درصد بهترین مدل است و متغیرهای سن، جنس، سابقه بیماری عروق کرونر در خانواده، وضعیت سیگار کشیدن، دیابت، فشارخون، کلسترول، شاخص توده بدنی، شاخص‌های قابل اعتمادی در پیش‌بینی بیماری عروق کرونر است. مقایسه متغیرهای ورودی در مدل، بیان‌کننده آن است که در مطالعه حاضر عوامل سن، سابقه بیماری عروق کرونر در خانواده، دیابت، فشارخون از عوامل مشترک است (۱۷).

Mobley و همکاران (۲۰۰۰) در پژوهشی تحت عنوان "پیش‌بینی تنگی شریان عروق کرونری به وسیله شبکه عصبی مصنوعی" نشان داد که با توجه به تعداد داده‌های ورودی یا عوامل خطر در بیماری عروق کرونر، شبکه عصبی مصنوعی می‌تواند تبدیل به ابزاری با ارزش در شناسایی بیمارانی که نیازی به آنژیوگرافی عروق کرونر ندارند، باشد (۱۸).

Soni و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی تحت عنوان "پیش‌بینی مبتنی بر داده کاوی در تشخیص پزشکی: یک مطالعه مروری در پیش‌بینی بیماری قلبی" نشان دادند که مدل ارائه شده توسط درخت تصمیم نسبت به مدل بیز و خوشه‌بندی، دارای صحت بالاتری است (۹۹/۲ نسبت به ۹۶/۵ و ۸۸/۳ صحت مدل CART در این مطالعه ۰/۷۵ است (۱۹)).

نشاطی تنها و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان "پیش‌بینی بروز حمله حاد قلبی با استفاده از رگرسیون لجستیک" و بر اساس ۲۸ فاکتور بالینی، سن، جنسیت، سیگار، سابقه سکته قلبی، دیابت، فشارخون، چربی خون، درد شدید قفسه سینه، درد سمت چپ قفسه سینه، درد سمت راست قفسه سینه، درد پشت، درد

درخت تصمیم پیشنهاد شد. در پژوهش صفدری و همکاران (۴) و در مقایسه مدل شبکه عصبی و درخت تصمیم، مدل درخت تصمیم پیشنهاد شد. در پژوهش Soni و همکاران (۱۹) و در مقایسه مدل بیز، درخت تصمیم و خوشه‌بندی، مدل درخت تصمیم پیشنهاد شد. در پژوهش صباغ (۶) و کارولیس (۱۴) استفاده از الگوریتم C4.5 مورد توجه قرار گرفت. در پژوهش صالحی و همکاران (۲۰۱۸) استفاده از درخت مخاطره رقیب مورد استفاده قرار گرفت. در پژوهش Kurt و همکاران (۱۷) و در مقایسه مدل لجستیک، درخت تصمیم و شبکه عصبی، مدل شبکه عصبی پیشنهاد شد. در پژوهش Zabab و همکاران (۲۳) و در ترکیب شبکه عصبی و منطق فازی، شبکه نروفازی پیشنهاد شد. در پژوهش Purusothaman و همکاران (۲۲) و در مقایسه مدل درخت تصمیم، قواعد انجمنی، رویکرد ترکیبی، شبکه بی‌زی، ماشین بردار پشتیبان و شبکه عصبی، رویکرد ترکیبی، پیشنهاد شد. در پژوهش محمدپور و همکاران (۱۶) تاکید به سزایی بر روی انتخاب متغیرهای ورودی در مدل شد. در پژوهش Mobley و همکاران (۱۸) مدل شبکه عصبی برای شناسایی بیماران قلبی که نیاز به آرتیوگرافی ندارند مناسب شناخته شد.

مقایسه مطالعات بر اساس یافته ها

در مطالعات آماری زمانی قابلیت مقایسه مدل‌ها با یکدیگر وجود دارد که متغیرهای ورودی یکسانی وارد مطالعه شود، اما در مطالعات فوق تنها در بعضی موارد، تعدادی کمی از متغیرهای ورودی یکسان است. لذا مقایسه بین این مطالعات می‌تواند منجر به نتایج گمراه کننده‌ای شود. اما آن‌چه که در نیمی از مطالعات مشاهده شد، وجود عوامل مشترکی چون دیابت، سن، کلسترول، فشارخون، استعمال سیگار، سابقه بیماری عروق کرونر در خانواده است.

در این مطالعه، اصلی‌ترین عامل شناسایی شده بر اساس مدل لجستیک چندگانه، سابقه سکته قلبی بوده

در پیشگویی ابتلا به انفارکتوس قلبی» نشان داد که فاکتورهای فشارخون بالا، کلسترول بالا، سن بالا و مصرف سیگار بیش‌ترین تاثیر را در ابتلا به انفارکتوس قلبی دارند. صحت مدل ایجاد شده با استفاده از درخت تصمیم ۹۳/۴ گزارش شد. در این مطالعه، فاکتورهای بالینی وارد شده در مدل، بیان نشده است. عوامل خطر شناسایی شده مشترک دو مدل عبارت است از: فشارخون بالا، کلسترول بالا و سن (۴). Purusothaman و Krishnakumari (۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی تکنیک‌های داده‌کاوی در پیش‌بینی خطر بیماری قلبی" با مرور مقالات مرتبط با بیماری قلبی که بر روی مشاهدات مختلفی صورت گرفته بود، دقت رویکرد ترکیبی را (۹۶ درصد) گزارش کرد، هدف این مطالعه، کمک به یافتن بهترین مدل برای مطالعات دیگر است (۲۲).

Zabab و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی تحت عنوان "تشخیص بیماری عروق کرونر با استفاده از روش مبتنی بر عصبی فازی" و با بررسی متغیرهای اصلی و زمینه‌ای شامل جنسیت، مصرف سیگار، فشارخون بالا، دیابت، سابقه خانوادگی بیماری قلبی، سابقه سکته قلبی، نتیجه تست ورزش، نتیجه اکو، سن، کراتینین، کلسترول، تری گلیسیرید و اجزاء الگوریتم‌های شبکه عصبی و منطق فازی نشان داد که اگر چه شبکه‌های عصبی به تنهایی می‌توانند به پیش‌بینی بیماری کرونری قلب پردازند، اما با ترکیب شبکه عصبی و منطق فازی و تشکیل شبکه نروفازی دقت محاسبات به طور قابل توجهی افزایش می‌یابد (۲۳). لذا با توجه به مقالات مروری فوق نتایج زیر قابل تامل است.

مقایسه مطالعات بر اساس مدل

در پژوهش نشاطی و همکاران (۲۰) و در مقایسه مدل لجستیک و الگوریتم CHAID، مدل لجستیک مطلوب شناخته شد. در پژوهش Tsien و همکاران (۲۱) و در مقایسه مدل لجستیک و درخت تصمیم، مدل

شناسایی عوامل پیش آگهی دهنده مورد استفاده قرار گیرد. همچنین با توجه به این که طی چند دهه اخیر، بیماری‌های قلبی-عروقی از جمله شایع‌ترین علل مرگ و میر در جوامع توسعه یافته و یا در حال توسعه بوده است، لذا با شناسایی عوامل خطر، امکان اجرای برنامه‌های غربالگری هدفمند فراهم شده به طوری که می‌توان انتظار داشت کارایی این برنامه‌ها برای پیشگیری از ابتلا به بیماری عروق کرونر قابل توجه باشد.

سپاسگزاری

این مقاله قسمتی از پایان نامه کارشناسی ارشد آمار زیستی می‌باشد و نویسندگان مقاله از دانشگاه‌های علوم پزشکی گلستان و مشهد تشکر و قدردانی می‌نمایند. کد اخلاق این مطالعه IR.GOUMS.REC.1398.256 می‌باشد.

References

1. Chaitrali D, Sulabha A. A data mining approach for prediction of heart disease using neural networks. *International Journal of Computer Engineering and Technology* 2012; 3(3): 30-40.
2. Mazaheri S, Ashoori M, Bechari Z. A Model to Predict Heart Disease Treatment Using Data Mining. *Journal of Payavard Salamat* 2017; 11(3): 287-296 (Persian).
3. International Conference on Researches in Science & Engineering 31 Aug. 2017. (Persian).
4. Safdari R, Ghazi saeedi M, Gharooni M, Nasiri M, Arji G. Comparing performance of decision tree and neural network in predicting myocardial infarction. *Journal of Paramedical Sciences & Rehabilitation* 2014; 3(2): 26-37 (Persian)
5. Subbalakshmi G, Ramesh K, Rao MC. Decision support in heart disease prediction system using naive bayes. *Indian Journal of Computer Science and Engineering (IJCSSE)*. 2011; 2(2): 170-176.
6. SABBAGH GH. Detection of coronary artery disease using C4. 5 decision tree. *Journal of Health and Biomedical Informatics* 2017; 3(4): 284-299 (Persian).
7. Aviva P, Caroline S. *Medical statistics at a glance*. 3rd ed: Blackwell Science Ltd, Padstow, UK; 2000.
8. Sadabadi F. Investigation of the association between heat shock protein 27 gene and antibody variations with new coronary event mortality and morbidity in an Iranian cohort. PHD of molecular medicine thesis in Medicen School, Mashhad University of Medical Sciences, 2019.

9. Williams G. Data mining with Rattle and R: The art of excavating data for knowledge discovery: Springer Science & Business Media; 2011.
10. Mehrbakhsh Z. Comparison of logistic regression and classification models to determine the factors affecting the incidence of esophageal cancer in Golestan. Master of Science thesis in Health School, Mashhad University of Medical Sciences; 2015.
11. Breiman L. Classification and regression trees: Routledge; 2017.
12. Azimi M. Data Mining With Decision Tree. Master of Mathematical Sattistics thesis, Tabriz, University Of Tabriz; 2012.
13. Agresti A. An Introduction to Categorical Data Analysis 2007.
14. Karaolis M, Moutiris JA, Pattichis CS, editors. Assessment of the risk of coronary heart event based on data mining. 2008 8th IEEE International Conference on BioInformatics and BioEngineering; 2008: IEEE.
15. Salehi E, Hagizadeh E, Alidoosti M. Evaluation Risk Factors of Coronary Artery Disease Through Competing Risk Tree. J Arak Uni Med Sci 2018; 21(4): 18-29 (Persian).
16. Mohammadpour Tahamtan R, A, Esmaeili M, H, Ghaemian A, Esmaeili J. Application of Artificial Neural Network for Assessing Coronary Artery Disease. J Mazandaran Univ Med Sci 2012; 22(86): 9-17 (Persian).
17. Kurt I, Ture M, Kurum AT. Comparing performances of logistic regression, classification and regression tree, and neural networks for predicting coronary artery disease. Expert systems with applications 2008; 34(1): 366-374.
18. Mobley BA, Schechter E, Moore WE, McKee PA, Eichner JE. Predictions of coronary artery stenosis by artificial neural network. Artif Intell Med 2000; 18(3): 187-203.
19. Soni J, Ansari U, Sharma D, Soni S. Predictive data mining for medical diagnosis: An overview of heart disease prediction. International Journal of Computer Applications 2011; 17(8): 43-48.
20. Neshati Tanha A, Soleimani P. Prediction of Acute Heart Attack using Logistic Regression (Case Study: A Hospital in Iran). Advances in Industrial Engineering 2016; 50(11): 109-119.
21. Tsien CL, Fraser H, Long WJ, Kennedy RL. Using classification tree and logistic regression methods to diagnose myocardial infarction. Medinfo. 1998; 98.
22. Purusothaman G, Krishnakumari P. A survey of data mining techniques on risk prediction: Heart disease. Indian Journal of Science and Technology 2015; 8(12): 1.
23. Zabah I, Koohjani Z, Maroosi A, Layeghi K. Diagnosis of Coronary Artery Disease using Neuro-fuzzy-based method. Journal of Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences 2018; 6(3): 48-59 (Persian).